

ШАНТРАПА

Жарт на 1 дію.

НАПИСАВ

ОПАНАС САКСАГАНСЬКИЙ.

К И Ї В. 1914.

Друкарня 1-ої Київськ. Друкар. Спілки, Трьохсвят. 5.

ШАНТРАПА.

Жарт на 1 дію.

НАПИСАВ
ОПАНАС САКСАГАНСЬКИЙ.

К И Ї В, 1914.

Друкарня 1-ої Київськ. Друкар. Спілки, Трьохсвят. 5

ДІЄВІ ЛЮДЕ.

Василь Іванович Віник, антрепренер.

Олена Степановна, його друга жінка.

Зіна, дочка від першої жінки.

Жук, Комік,—брат Ольги Степановни. Хри-
пить, тоненько сміється і од часу-до-часу ру-
бом правої руки витера праве око.

Іван Олексієвич Бездомний, драма-
тичний артист.

Онисим Зінов'євич Чижик, капель-
мейстер.

Ціпа Львовна, його жінка.

Мишка, Син їх.

Дувид Бабецький, Барабанщик

Кузьмич, декоратор.

Павло Васильєвич Безуглий, управ-
ляючий.

Лука Карпович Іваненко, купець.

Казімір, старший робочий.

Яворенко { дебютанти.
Глоба {

Хористи, хористки, танцори.

ЯВА I.

Сцена, як то, звичайно, бува до репетиції—не прибрана. Робочі піднімають задню завісу: міс, сільський вид або що. Старший робочий стоїть по отдаль, задом до публіки і дає розпорядок; біля нього, трохи з боку, декоратор. Декорація, що піднімають, паршива, обшарпана.

Стар. роб. (по паузі). Стій! Дай назад... вибери від себе, тепер від вулиці. Давай всю вниз, ще, ще, чуть-чуть. Багато. Трошки всю вверх, ще. Стоп. Так. Крипи. (Обертається до декоратора). Слухайте, Кузьмич, це треба підновить і написати сільський вид. Я звелів позшивати де-які тряпки, а чого не достане зробіть пристановками з картону.

Кузьмич (говоре, прижмурюючи очі, плюским голосом, одривчато). Коли ж я буду писати? Мені ніколи.

Стар роб. От зараз—там уже змивають де-які тряпки, а картон зараз покладу.

Куз. Мені ніколи.

Стар. роб. А якого-ж чорта робите?

Кузьм. Як то якого чорта? Хіба я тільки декоратор? Треба парики приготувати, реквізит зібрати, костюми розібрати на сьогодні; підлатати де-що, бо я-ж і швець, і кравець, і палікмахер, і реквізітор, і механик, та ще й першого теніра співаю у хорі. Та й де його писати?

Стар. роб. Тут на кону писатимете.

Кузьм. не можу: мені треба натхнення. Сам Рєпин не напише без натхнення, а яке може бути натхнення, коли кругом обступлять, та ще й баби повітріщають свої баньки, ну, фарба тече і не сохне...

Стар. роб. Як би тобі заліпить так, щоб з носа фарба потекла; -то писав-би, де б і натхнення взялося б.

Кузьм. Ви, Казя, болван, ізвініть, і мужик.

Стар. роб. Не лайся, бо пушу фарбу з носа.

ЯВА II. Управляючий.

Стар. роб. Павло Васильєвичу! Кузьмич не хоче писати докораций, та ще й лається, болваном обзнача... грубінствує.

Кузьм. Чого-ж ви, Казя, сердитесь? Я-ж сказав, що ви, ізвініть, болван. От, як-би я сказав прямо, що ви болван, ато-ж я сказав— ізвініть.

У пр.. Ви чого ламаєтесь і не хочете писати декорації?

Кузьм. У мене нема натхнення і нема де писати, а тут бабське сословіє обступить навкруги, повитріщають баньки: ну, фарби не сохнуть. Тай фарбів нема. Там десь є трошки крейди та сажі.

У пр. Як-би ти був хороший декоратор, той цими фарбами написав-би: можна змішати—от уже й три краски; а ти тільки умієш патякати, та горілку жлуктять.

Кузьм. У мене і рісочки не було зранку. Дайте авансу, а то я з голоду здохну.

У прав. Ви-ж учора брали аванса.

(Дивиться у пам'ятку книжку).

Кузьм. Я чічого не брав.

У прав. Як не брав? Брешете: от стоїть отмітка—15 серпня Степняку 20 копійок, а ти кажеш не брав. Що-ж-то я мошенник і собі їх узяв?

Кузьм. Хіба це аванс? Дайте хоч полтинника. Мені треба чаю напитись, заказати якогось-нибудь ешева на сьогодні: хоч 5—6 катлет з сіна і супу. Це мені треба як Рєпіну для натхнення. Інакше я нічого не напишу. Тільки тоді напишу, як з'їм вівсянний суп і катлети з сіна.

Каз. Глядіть не переїжте, а то ржати-мете і підете на вибрики за хазяйською куховаркою.

Кузьм. Ви, Казя, извініть, дурак.

Каз. А ти не лайся, бо й по морді дам.

Управ. (*тихо*). Не зачіпай його: адже бачиш, що дурний

Каз. Так нехай іде у самашедший дом.

Кузьмич. Чого-ж ви, Казюка, сердитесь. Я-ж сказав: „извініть“ дурак, от як-би я сказав прямо, що ви дурак, а то я ж сказав, що ви, извініть, дурак. Чого-ж ви сердитесь?

Управ. Ну, Кузьмич, годі. Нате вам полтинника, закажіть собі катлети і супу, та приходьте. Казімір розстеле полотно у сараї, будете там писать.

Декор. (*бере гроші*). У сараї можна, щоб жінки не дивились: бо краска тече. Купіть-же Умбри, Брауншвейну, Бакану; сурику, кро-ну і мумії (*пішов*).

Стар. роб. Сам ти мумія єгипетська. Як з такими адійотами діло мать, то краще з соломи катлети кушать, да сидіть дома. (*пішов*).

ЯВА III. Капельмейстер.

З сичом. Управляючий з ним здоровкається і пішов. З другого боку входе барабанщик, у нього під пахвою багато нот і дірижерська паличка. Здоровкається.

Барабан. Онисім Зіновьевич, а що сьогодні будем репетувать?

Чи ж и к. Ай, скільки разів я казав тобі, що репітіровать, а ти все своє.

Б а р а б. Так я ж говорю по-мало-росейські.

Чи ж и к. Що значить? Ти разувраз зо мною стаєш на пру.

Б а р а б. Я не розумію!

Чи ж. Не розумієш? Пора розуміть! Коли чоловік преться куди не слід,—це означа, що він стає на пру. От і ти не слухаєш, що я кажу. Стаєш на пру, не розуміючи того, що ре-пе-ту-вать ти будеш тоді, як тобі дадуть хорошого опаца у морду. Запам'ятай це.

Б а р а б. Вже.

Ми ш а. Ой, тату, як трудно бути дірижорщиком!

Чи ж. Ти теж йолоп: бо не дірижорщиком, а капалмейстром Повторай.

Ми ш а. Капалмейстром.

Чи ж. Так Очінь трудно, ой, як трудно.

Б а р а б. Уй, Онисім Зінович! Нашто ви а клігере копф, но все-ж нікак не могли покласти на оркестровкі цю пісню: „Ой, шпори, шпори на дорозі, а барбан на занозі“

Чи ж. *(заливається сміхом)*. Самашедший дурак! разлі є такі слова?! *(знову сміється задумливо, страшенню харка і плює)*. Він мене уморить *(сміється)*. Про які ти шпори говориш? Це може та пісня, що у „Дай серцю волю“? Ой, мене аж у бік коле... Шпори! *(сміється)*.

Дурак. Сп-а-р-іш, а не шпори (*підспівув*). „Ой, спаріш, спаріш, спаріш по дорозі, а бурьян... (*юноре*). Ферштейеш—бу-р-ь-ян, котрим топлять піч,—так бурьян под обнозі... означа бурьян під ногами... А він, дурень найшов якісь шпори... Спаріш! понимаєш?—Спа-ріш. Це по учоному така флора. Ферштейеш флора! Чи по-просту сказать трава, а він шпори (*сміється*).

Б а р а б. Онисім Зінович! Ви вже такий умний, ви уже, понимаєте, талант! А як на вас дивиться Зюня Васильевна! Уй, так вона із глазами (*Чижик затуля йому рота*).

Ч и ж и к. Ша! Миша, іди гулять...

М и ш а. Я хочу посмотрить.—

Ч и ж и к. На тобі 5 копійок іди купи собі щось солодке... Побачишь маму, скажеш, що я пишу оркестровку.

М и ш а. Оркестровки? Добре... (*іде*).

Ч и ж и к. Слухай, Дувид, ти при ньому нічого не говори, бо здуру щось скаже Ціпі Львовні, а вона скажена (*оглядається*). Так ти замітив щось?

Б а р а б. Конечно! Зюня Васильевна вас із глазами кушає,—бо ви, як сидите на дірижорськiм місці, так це-ж картинкі

(*подав йому дірижорську паличку*).

Візьміть. (*той бере*).

Ч и ж. Ну, що значить?

Б а р а б. Він ще й пита.—Ви гляньте на себе у дзеркало.—Як ви умієте отставити палець—мизинчик, а перестень прямо сліпить очі. Хіба я мало бачив капельмейстрів, но вони не імеють такої.. віходки.

Ч и ж. Ну, так я-же проти них арол!

Б а р а б. Арол, дівітельно... больше чим арол!

Ч и ж и к. Ти роздаси ноти на „Бондарівна“ і на „Наталки“. (*сміється*). Сьогодні наш Іван Олексієвич буде рвать гвозді!

Б а р а б. Що значить рвать гвозді?

Ч и ж. Він, як грає драму, то кидається на всі боки, вилуплює очі і кричить, як скажений, а хозяйн каже: „уже Союз Подборович начав рвать гвозді! розумієш,—натяки на те, що той був сапожником, ха, ха, ха! Союз Подборович! розумієш? одначе Іван Олексієвич хороший артист, хоч йому далеко до Міровольский. Ах, Міровольский... Густ ду газейне... ти його бачив іграть?

Б а р а б. (*радісно*). Бачив. Що небудь собенное!

Ч и ж. Ти його бачив іграть „Шпонькі“? Уй, він просто подлец! Я до того сміявся, що упав з крісла, щоб я здох! (*заливається сміхом*). У нього такий парик, що з заді отака шия (*показує, яка товста*). Це просто гарбуз! А як він пада на наймичку і почина пацать нога-

ми, потім тричі перекидається через голрву... До того харошо, що з гальборки кричать: „молодець рижий“!

Б а р а б. Мені больше подобається Полозенкі: він хоч і єврейчик, но тільки у нього віходка, як у запорозця.

Ч и ж. Що Полозенко,—він проти Міровольський не вийде. Ти його бачив іграть у „Невольник Коваль“? Це щось особенє! Розумієш? У нього тут, *(показув на юрло)* як у пелікан—такє воло *(замивається сміхом)*. Ні, це треба бачить. Він грає—так собі... Я бачив Крапивницькому, так той далеко краще, но тільки у цего—Фарштейсте—деталь, ти понімаєш,—деталь?

Б а р а б. Діталь? Понімаю—віходка.

Ч и ж. Дурак він мене уморить.—Де-та-ль! Це більше од віходки: Крапивницький з'їдав ну, найбільше як 5—6 вареників, а Міровольський, побей мене Бог, з'їдав 45 вареники!

(обидва страшенно сміються).

Это деталь і ніхто не поміча, що він ховає вареники у це воло... Это деталь!..

Б а р а б. Німожіть біть! Це-ж ужість--45 вареники! Я йому бачив іграть „Кум мірошник“,—так я чуть не здох, накажи мене Бог. У нього теж була дітал: спервоначалу так він мав дітал у пояс; это-же пояс,—это-же не пояс: это што небудь особеное; подлец я буду,

аршин 30! І він так крутиться, крутиться поки розмотає, (*показує, як крутиться*). І, як він розмота цю дітал, так почина здіймать кожухи (*обидва зашваються сміхом*). Так він здіймає три кожухи!

Чи ж. П'ять.

Бараб. Три.

Чижик. П'ять: три это-же не будеть деталь.

Бар. Ну, ша, нехай буде п'ять Потім, ще п'ять свитков і шість желетков. Уй, цілий магазин. Тільки я не знаю чого він не зроби такої дітал, щоб здіймать п'ять пар чобит і принаймні, хоть три шапки. Це була-б дітал (*придивляється*). Скільки много у вас брилоки. Оцей щось особенное Це, мабуть, Зюня подарила?

Чи ж. Ша! Мишка, на тобі 5 копійок... чи його нема., Я забув, що він пішов Чого ти так галасуєш, ще хтось почує.

Бар. А правда—правда що я вгадав: це від Зюні,--ну?

Чи ж. Ну, ну.

Бар. Такий він гарненький, як Зюня. А це що за брилок, я його ранче не бачив.

Чи ж. Це... за спасенію погибавших.

Бар. Уй, ви спасали погибавших? Розкажіть.

Чи ж. (*Оглядається*). Я із нею катався.

Б а р а б. Із Зюнею?

Ч и ж. Ша, чого ти кричиш? *(тихо)*. Ну, так отут, знаєш, як їхать з Чортошина, тільки із-за косогору повернули ліворуч, як перед самим носом у коней трамвай тільки Фа! Так коні, як підхопили... Боже мій! Зюня почала кричать, а я не потерявся віскочив, а коні понесли... ужість! я думав – форфал... так коні з гори, як самашедші летіли, а на гору стали... ну. я собі заказав брилок за спасеніє погибавших.

Б а р а б. Уй, як страшно! Ви, Онісім Зінович – герой, ви арол! Талапт! Ви так багато бачили, такий начитаний і умний, що вам уже треба жить із первой артисткою... Зюня, це ваша дітал!

Ч и ж. Ша! Мишка, на тобі п'ять копійок. . чи він пішов...

Б а р а б. *(штовха його і показує за лаштунки.)* Гляньте, ваша дітал уже прийшла... Уй, щасливчик.

Ч и ж. Гей авек! *(Барабанщик пішов)*.

ЯВА ІV. Зіна.

Ч и ж. *(цілує їй руку)* Ви завжди перші приходите на репетицію і раніше всіх одіті на спектакль! Як ви з'являєтесь, то ми говоримо: „Уже наша зірка зійшла“!

Зіна. Ви теж тут з позаранку?

Чижик. Мі малороси народ акуратний: Я кожного дні тут від десяти ранку муштрую своїх музикантів

Зіна. Беріть скрипочку, ходім до мене в уборну, поки почнеться репетиція може ми виучимо вашу нову арію: *Lieber Gott ich bin tus...*

Чиж. Вашу дорогу ручку (*вона бере його під руку, йдуть*).

ЯВА V. Миша.

Миша. Папаша, ти ідеш репетувать? Я буду смотрить.

Чиж. Ай, де ти будеш смотрить?

Миша. У щілінку, я люблю дивитись у щілку.

Чиж (*до Зірки*). Вибчайте, я зараз. (*Зірка ніша*). Що ти за нахал! Я же-ж тобі говорив, щоб ти гуляв.

Миша. Я вже гуляв, і дома був. Мамаша дала мені 3 копійки і послала, щоб я дивився, як ти репетуєш.

Чиж. Ой, що значить дивитись, що ти будеш дивитись; що ти понимаєш... На тобі 5 копійок, іди гуляй, мені ніколи... Іди не мішай,—мені треба заніматись, писать оркестровки... іди не будь нахалом. (*нішов*).

ЯВА VI. Барабанщик.

Бараб. Мишка, ти скудова?

Мишка. Я з дому— мамаша дала мені гроші і папаша теж, щоб я гуляв, а я гроші кидаю у капілку. Уже у мене є 1 р. 65 к. Набираю грошей і відкрию ілузіён або мало ростмуцкую трупу. Тольки мені скучно - папаша посилає ік мамаші, мамаша ік папаші. Я хотів подивитись у щілінку, як папаша занімається, а папаша не хоче... Зачево ето?

Бараб. Ти глупий не розумієш. так я тобі скажу: як ти будеш дивитись ув щілінки—ти можеш побачить яку-небудь дітал.

Мишка. Дітал? Ой, як трудно быть капалмейстером (*пішов*).

Бараб. (*говоре нагнувшись у оркестр*). Фрейтман! А? роздайте ноти. Ну, що ви говорете? Нема альт і контробас? Що значить нема: можна грать на память. (*Пішов у оркестр. За час розмови барабанщика збирається: два новички, комік Жук, ще де-хто з хору, хористки. Здоровкаються*).

ЯВА VII. Віник.

Віник (*здоровкається*). Чого-ж не починаєте? Поки зберуться всі, треба пройти з новичками. Де Зінаїда Васильевна?

Бараб. (*з оркестра*). Вони репитують у себе в уборній.

Віник. Дивно! Репетують, а не чуть. Коли-б репетувала, то було б чутно й на вулицю! Хе, хе, хе!

Всі. Хе, хе, хе!

Бараб. Вони репетують під сурдінку

Віник. Під сардінку добре репетувать з пляшкою і чаркою хе, хе, хе!

Всі Хе, хе, хе!

Комік. Ну хазяїн, що скаже так наче дратвою пристрочить.

Хорист. „Нне піде з позикою за розумом“.

2-й хорист. „А тепер ускладчину, та покропимо вечерниці

Віник. Ну, пішли жарить з п'єс! Буде вже.

Комік. Хазяїн, а слід було б під сардінку. (*Показує на горло*).

Віник. Поспіємо: до вечера будеш все одно п'яний хоть зуби визбірай.

Комік. Бідний чоловік, як не б'ється, а до вечера нап'ється... Коли ж погані часи понаставали: нема карасиків. Лука Карпович, щось довго з Москви не вертається, а решта не карасі, а бубирі: все більш на пиво напивають.

Хор. бас. Сквозной напиток, а хундаменту нема! Чарчину м'ягкої, клейтухом добрим її заткнуть.

В і н и к. А що це того бухгалтера не видно, що за твоєю Марусею ханьки мняв?

К о м і к. Непевний чоловік!! Сидить у острозі: прокрався. Пропала Маруськина брошка і браслет. *(Зитхи)*.

В і н и к. Як. Дала закласти?

К о м і к. Ні, обіцяв купить, та й не купив.

Б а с. Тепер ми сиротами zostались.

В і н и к. Ну ти й справді кругла сирота: морда хоч цуцинят бий. А де ж ті новички? *(З курту виходять Яворенко і Гмба)*. Ти, *(до Глоби)* де перше служив?

Г л о б а. Я у церковному хорі був, правив хором, сказать, регентував і з аматорами приходилось грать; от Миколу грав кілька раз.

В і н. *(до Яворенка)*. А ти?

Я в о р. Служив по оркестрах, граю на контрабасі; але у мене тенор: хочу попробувать щастя на кону,—надоїло стерчать під конном.

В і н. Ха, ха, ха! Ловко сказав. Ванька, дивись, ще у тебе хліб одіб'є.

К о м і к. Мені аби маслинки, я під одну маслинку пять чарок вип'ю.

Б а с. Та під кісточку від маслинки ще п'яті-.

В і н и к. Петра заграєш?

Я в о р. Ролю і співи знаю.

Ві н и к. Ну, там у оркестрі шевелись.

Б а р а б. Нема ж капалмейстера.

Ві н и к. Нехай скрипач дірижує.

(Скрипач і є настоящий дірижор. Сіда).

А ну попробуйте цього парнишку.

К о м і к. Жони моєї сродственника.

Ві н и к. А хіба він родич Маруськин.

К о м і к. Ні, це з п'єси. Хі, хі, хі!

(Оркестр почина, отириш на „Сонце низенько“ Коли програють $1\frac{1}{2}$, барабанщик стука паличкою. він може ставати на табуретку і таким робом його з оркестра буде видно. Оркестр став).

Б а р а б. *(до Яворенка)*. У вас тенір?

Я в о р. А вже ж тенор. Так що ж з того?

Б а р а б. Один тон више. Що? Вус ферштейсте ніт? Сол мінор, 2 бемола,—ну? *(Починають грати знову. На половині Віник перебива, дивлючись у оркестр)*.

Ві н и к. Стривай. *(Оркестр став)*. Ти чого не граєш, а сидиш склавши ручки?

Б а р а б. Господин, Василь Іванович, у нього пауза!

Ві н и к. Сто чортів його матері. Гроші получа так нехай і паузи грає! Ну, далі.

Б а р а б. Кашюбській Медаф зех ніж криген: шпіль епес. Ну ес там там, ес-там-там*).

*) Не треба спорить, грай що небудь.

(Яворенко співає „Сонце низенько“ порядно, але держить ліву руку немов на контрабасі грав, а праву немаче у ній смичок. Після фінала вмісті з оркестром робить отпиріш. Потім опускає руки).

В і н и к. Нічого, голос у тебе гарний, — тільки чого ти так руки держиш. *(Показує, як Яворенко держить руки).*

Я в. Це так... привик грати на контрабасі... Одвикну. Можна так проходить, щоб разом і проза?

В і н и к. Можна. Ну, ти, регент, проходи з ним Миколу. Починайте.

Яворенко (робить всякі маніпуляції: обтирає піт з лоба, скинувши шапку, потім надівав шапку, оглядається і знову бере руки, немов на контрабасі грає збирається). „Яке це село, воно мені не в приміту“. *(Після кожної фрази веде руками, як на контрабасі).*

В і н и к. Руки, руки!

Я в о р. Нічого, одвикну.

В і н и к. Ну, тепер ти підходь до нього. Спершу розглядай і не говори так, як ти звичайно у житті говориш; бо це ж іскусство: говори так, як настоящі хахли: скриви трошки рота на бік, а язика упри у низ щелепів, і, не одриваючи його, говори: „Це не з нашого села і зовсім мені не познаку“. Ну.

Г л о б а *(підходить, розглядає і, держучи руки „по швам“ говорить):* „Це не з нашого села і зовсім мені не познаку“.

В і н и к. А руки? Треба, щоб руки не були пришиті до тіла. Треба робить жости. Ну, далі.

Г л о б а (*говоре далі, але правою рукою почина дірижировать, мов, хором*). „Здоров, пане брате! Ти, здається, не тутешній?“

Я в о р. (*воде руками, як перше*). Ні, пане, брате. (*Сказавши, руки опуска. Робить це треба серйозно, кожний з них іноді ловить себе на цьому, але забуває і знов теж робе*).

Г л о б а. „А відкіля ти?“

Я в о р. „Я? Не знаю, як тобі й сказати... відкіля хочеш“. (*Обидва руки то піднімають, то задавши, що цього не треба, — не знають де їх діть*).

ЯВА VIII. Бездомний.

(*Виходе ранче, дивиться саркастично, ухмиляється. Чоловік з манією величчя*).

В і н. Івану Олексієвичу, моє шанування!
Учу новичків.

Бездом. Научиш на собак брехать.

В і н и к. Ванька, Жук! (*Той підбігає*). Візьми їх спершу на жости.

Ж у к. Добре. А ідіть, лиш, хлопці, я трохи підучу вас жостам—тоді діло піде скоріше. (*Явор. і Глоба отходять у глиб кону*). Івану Олексієвичу від самої землі аж до неба! Пошли,

Боже, чого вам треба. Помершим чарка, а нам горілка.

Бездом. Годі, Жук, юродивого приста-
влять. Що ти все з п'єс говориш, — ти своє
скажи що-небудь.

Жук. Моє серденько, я думаю, як Гам-
лет, а говорю, як сапожник, не вам кажучи.

Бездом. При чому тут: „не вам кажу-
чи?“ Я був сапожник, але тепер—артиста, зна-
менитий артиста, а ти яким був,—таким і зо-
стався,—артист-сапожник!

Де-хто. Ха, ха, ха! Браво, Іван Олексі-
євич!

Бездом. А тепер піди зараз поцілуй
ручку хазяїну, у сестрички своєї Ольги Сме-
тановни, за одним заходом, у лапку її собач-
ку Малютку і розкажи все чого й не було.
(Жук відходить).

Бараб. (з оркестра). А що ж, будемо
далі репетувать?

Віник. Ні, мабуть спершу треба обох
взять на жости. (Жук почина щось говорить з ним
пошепки).

Хор. І. Іване Олексієвичу, ви знаєте яка
разниця меж Жуком і Собіновим?

Бездом. Ну?

Хорист. Собінов бере „до“ горлом, а
Жук—„до“—носом“.

(Всі сміються. Отходять у гліб кому і там шу-

туються. Днов, один перед другим роблять всякі козачкові „па“, тут і танцюрки. Де-хто, за приводом Жука, п^р черзі надіває шапку і на опашки свити і учаться, як зробить так, щоб коли упаде свита нагнутись за нею, а коли піднімеш свиту, щоб упала шапка і т. д. Це робиться спокійно, як урок. Жук показує Яворенкові і Глобі „жостк“.

Бездом. Господин сковородин по призиві „хазяїн“, що ж це ви обіщали дати авансу і нічого не прислали, та й зараз мовчите?

Віник. Це від мене не залежить: я авансів не даю,—зверніться до управляючого, котрий всіх задовольнив на тиждень. (*Звертається до тих, що у глибині кону*). Слухайте, по-получали аванси?

Згурту. Получали Василь Івановичу! Старші по полтиннику, а менчі по 25, по 30 копійок.

Бездом. І це аванс?! Він задовольнив їх на тиждень... У-у-у! Куди я попав... Я падлец! Сім'я голодає, а я тут... У-у-у! Яке я мав право женитись, мати дітей, у-у-у! Подлец, подлец!

Віник. Ніхто ж з вами не спорить, чого ж ви так нервуетесь?

Бездом. (*вистріща очі*). Авансу!

Віник. Скажіть управляющому.

Бездомн. Управляющому! Ха, ха, ха!

У нього управляючий. Всієї труппи сім душ з свинями і він туди ж управляючого держе, щоб взять хоч сотню залогових. А де ж твій управляючий? Його з собаками не знайдеш: збор забрав і алегро удеротто. Боже мій, куди я попав? Ні, брат, я не дозволю себе окульбачить ні, не поїдеш на мені.

Він. Я й не знав, що ви коняка.

Бездом. Ні, я артист. Я перший артист! Був колись Крапивницький, а тепер я зостався. У-у-у! куди я попав. Давай розщот я поїду... У-у! Там сім'я голодає, а я падлец... Яке я мав право одружитись. Бідна, бідна, моя Леся! Голубка чистая моя, прости, що від мене маєш дітей.

Жук. *(Що за протяг останнього монолога підійшов до Бездомного, говорить йому в тоні драматично).* Іване Олексієвичу, не вбивайтесь, голубчику, — може ж діти і не від вас! Хі, хі, хі!

Бездомн. Прости мені Лесю, що не можу виповнить перед тобою і дітьми своїх моральних обов'язків. *(Отходючи від кону).* У-у-у *(б'є собі по голові. Хорист підбігає і щось шепоче Жуку).*

Жук. Хазяїн! Приїхав Карасик наш голубчик... Приїхав!

Віник. Невже? Де ж він?

Жук. Іде тут уже на драбині.

Віник *(до оркестра).* Скрипкінзон! Грай-

те туш. (*Оркестр грає туш, із-за мимічунків з'являється купець Іваненко. Віник йде йому на зустріч, чоломкаються. Іваненко кланяється на всі боки, всі йому низенько уклоняються. Оркестр перестав. Жук підбігав і починав*)

Ж у к (*скороговоркою*). Здоровенькі були! де наші гуляли, де наші пили?! Ой лишенько проторгувався приїхав до-дому жінки злякався. Як завернувся у рядно тай спустився на дно і попав на вечерниці. Там грала скрипка та дудка, танцювали Машка та Любка. Як ударить стара баба Кузьму по пузі—оце тобі, старий з маком, з таким з постернаком на корках, на порках, на шпицях, на глицях, на чотирі вирі, щоб крутило в носі, як будеш на допросі. (*До всіх*). А ви, йолопи, не мовчіть, здіймайте шапочки та кричіть, бо потече і пиво і винце і мякенька оковита. Так нашому благодітелю многая літа!

В с і. Многая літа, многая літа. (*Оркестр знову грає туш*).

Л у к а (*весь час коли промовляв Жук задоволено сміється*). Спасибі! Уважили старика. (*цілує Жука*). Красеньку маєш

Ж у к. А що ж отче Лука Карповичу, бідному Жучку привіз, що небудь? Хоч московську борульку?

Л у к а. Ха, ха, ха! Борульку? Привіз. Зайди получиш і Маруську приведи і хреще-

ника не забув. Ну, що ж у вас сьогодні іде?
(*Всі отходять у млиб кону, як перше*).

Віник. Бондарівна.

Лука. Драма?

Віник. Драма.

Лука. Не прийду: у нас, брат, і дома естой драми багато. Люблю, знаєш танці-манці і пісні. Воно для нашого брата розвлікація, приятно і таки понятніше: бо я малоросійського язика, сказать, не больно понімаю. Ну, а комедію есту уважаю, особливо коли Ванька всяку кувиркацію пустить,

Жук (*півником еикрикує*). Я казав, що так буде!

Віник. Я-ж, братухо, не знав, що ти приїдеш. О! Глянь хто прийшов!?

ЯВА ІХ. Олена Степановна.

Лука А! Олено Степановно! Наше вам!
(*цілує руки*). Молодця, кумася: прямо, як мак цвіте.

Олена. Нехай вороги дивляться, та губи кусають.

Лука. Упольні правильно! Що-ж, скучали за кумом?

Олена. Ще б ні! Виходили до поїзду кожного дні. (*кокетуючи дивиться*). А гостинчика кумі?

Лука. Ого, хіба я не розумію делікатності. (*Цілує руку*).

О л е н а. Ой, який перстеник! Дайте ж, куманьок, приміряю. (*Скидав перстень і приміряв*). Чудо! От краса... Можна його поносити? Мені легше буде жити на світі, коли я його хоч трошки поношу.

Л у к а. Можна, чому не можна...

Ж у к. Ви, сестричко його трошки поносіть, а потім він до пальчика привикне.

Л у к а. Ха, ха, ха! Та у куми ж і пальчики як точені. (*Цілує руку*).

В і н и к. Ой бачу я, що сьогодні після спектаклю поїдете ви з нею вечерять.

Ж у к. А я за ними пішечки подибаю!

ЯВА Х. З ю н я.

О л. С т е п. Зюню, а глянь хто приїхав.

З ю н я. А-а! Таки діждалися ми вас. Всі аж на спинячки ставали та дивились чи не видко вас!

Л у к а (*бере її за підбородок*). Здрастуй доцю! Скучила за таточком? (*Цілує її, а потім руку*).

З ю н я. Ой, їй-Богу так зраділа, аж серце тріпочиться... Сьогодні, навіть згадувала: вранці кажу: „Мамуню“, де це мій двоюродний татко забарився (*придивляється*). З обновкою! Яка ж гарненька булавочка! Дайте ж, татусю, хоч подивитись. (*Виймає булавку з галстуха*). Чудо! блистить, переливається, очі сліпить! Татуню, можна хоть поносити трошки? (*Втика собі булавку*). Гарно?

О л. С т е п. Чудесно!

Ж у к. І вже привикла!

Л у к а. Ха, ха, ха! Ну, чим-же ви потішите старого?

В і н и к. Зюню, ану таткові утни Гандзю. Наумисне, куме, для тебе вивчила. Ну, там у оркестрі шевелись. Скрипкинозон, а-ну— Гандзю. *(Зюня з вихилясами шансонетки співав „Гандзю“. Співав не до публіки, а до Луки).*

Л у к а *(по скінченню)*. Ай уважила *(цімув їй руку)*.

В і н и к. От, шельмовска дівчина співає! Ти, куме, чув Паті?

Л у к а. Ні, не чув.

В і н и к. Я теж не чув, але куди їй! Не-хай Паті у моєї дочки черевики чистить. Ти знаєш їй у опері давали 12 тисяч! *(таємничо)*. Але вона, знаєш, ідейна... Ну і не пішла. Такого диханія пошукать. Віриш, як візьме, стерво, хусточко-ж мо-я-а!.. так верстов на 25! У мене був діріжор п'яничка Калина, так той бувало покладе паличку, піде у буфета, вип'є чарку горілки, прийде, а вона подла тільки тоді переходе на „шовковая“, а то так і тягне: „хусточко-ж моя...а.. “. Куме, ти попроси куму вона теж для тебе що небудь ушкварить.

Л у к а. Ну, а кумася, що мені заспіває? *(підморгує)*. А кум до куми.

О л е н а. До куми?!

Л у к а. Борозенкою йшов

О л е н. Він йшов.

Лука. Кума, кума, кумушка ти моя, як лебідка білая ти моя!

Всі. Браво, браво Лука Карповичу!

О л е н. (до діржіжора). А ну, давайте, „Стелися барвіночку“ (Співа теж з вихлясами. Лука млів).

Лука (по скінченню). Ну, кумасю... Ух! і по-вечеряємо ж ми сьогодні!

Віник. А що, не вгадав я?! Ну й подла суфразжистка, таки добилась свого!

О л е н. А ви-ж сьогодні, кумасю, будете на виставі?

Лука. Ой, серденько, драма... не люблю: кругом стільки драми тієї, що й не обберешся. Не люблю; та ще й співів нема.

Віник. Куме, а я на що? Та я тобі з якої хочеш драми комедію зроблю. Хочеш, вставлю 40 номерів співу у Бондарівну. Оці два номері, що співали жінка і Зюня; потім твої любими: „Ой, гоп тини-ни“, „Бандуру“, „Баламута“... Ванька, рогкинь головою, як це зробить.

Жук. Пусяк; почнемо спільним хором— „Ой, гоп, тини-ни. Потім Оксана з Тетяною „Баламута“ далі можна...

Лука. Що небудь з часничком... яку небудь куверкацію. Ух, люблю.

Жук. Ага... Ну, я заспіваю жидівські куплети з Вія. (*Підспіву*). „Ой, хопе, хопе...”

Лука. Ха, ха, ха! Важно... впольні. Я, брат, публіка: ти мені догождай — всіх задовольниш. Ми розуміємо.

Бездом. Як свині в апельсинах!..

Жук. На прикінці першої дії „Бандуру“ спільним хором з гопаком. У другій дії Оля заспіва „Стелися Барвінку“ а Зюня — „Гандзю.“

Віник. Ні, Гандзю зоставимо на останню дію. Це буде психологічно: вона співами хоче трохи протягнути час, зачаровує пана; він цілком захоплюється її красою... (*до Луки*). Розумієш: вона радіє, співа, танцює, а він її бенц і убиває. Ну, як?

Лука. Впольні... а її убивають?

Віник. Убива пан староста.

Лука. Це погано: сумно... лежить мертва... ні... у нас тієї драми хоч одбавляй... Чи не можна зробити доповнення: щоб пан той промахнувся, або що?

Жук. Можна, все можна... Ми зробимо так: над трупом Тетяни співа Тарас: „Під небом чужим я тиняюсь, нема супокою мені. Тебе, моя зірко, благаю, привидись мені хоч у сні“ - Бере Тетяну і несе за лаштунки.

Лука. А всі нехай співають: де згода в сімействі.

Жук. Добре, а після цього з'являються

запорожці і люди, що порозбивали панські льохи з медами. П'ють, і закінчить гопаком.

Лука. Впольні! Молодець, писатель! (*Підмув його*).

Бездом. Сили небесні, піддержіть мене! (*Пішов*).

Олен. Кумцю, кумцю, так прийдеш?

Віник. (*Підмитовхує його*). Глянь, як стриже очима... Ой, бачу, що уговорить і поїдете ви з нею сьогодні вечерять до Шухминої. Оленю, поїдеш?

Олен. (*кокетув*). Про те кум знає! (*підморгує*).

Лука (*теж морга*). Уговорила!

Віник. { Уговорила! А? Ха, ха, хи!
Жук. {

Лука. Треба ж мені де куди ще забігти. Ну, на прощання мою любиму.

Віник. Гей, хлоп'ята! А ну, ушкварте нашому пану ясному, шановнику нашого мистецтва „Ой, гоп, тини-ни“ (*Готуються тихо*).

Лука. Як ти мене назвав?

Віник. Шановник мистецтва.

Лука. А воно-ж не ругательно і не шутейно?

Віник. Боже сохрани!

(*Починає хор з гопаком. Лука піддукує. Хор стоїть лицем до Луки*).

Лука (*по скінченні*). Спасибі, добрі молодці! (*Вийма бумажника*).

Жук. „То я добрий молодець, а то все шушваль!“

Лука. Натє, та поділіться. *(Отходе з Оленою Степ. на бік, щось розмовляючи).*

Віник. Скільки він їм дав?

Жук. 25 карбованців.

Віник. Скажи управляющому, щоб записав їм ці гроші у аванса.

Лука. Ну, куме, до побачення. *(цілує руку Олені, та бере його під руку; йдуть).*

Хор. „Лука Карпич хай живе, многі літа хай має! Многіє літа, многіє літа, многіє літа!“ *(Співаючи, проводять їх).*

ЯВА ХІ. Із-за лаштунків Бездомний.

Бездом. Господин хазяїн, ви подумали, що я сьогодні граю? Я, Іван Олексієвич! Подумали? Ну, то треба спитать мене, чи згоюсь я, щоб так нівичить п'єсу!

Віник. А тобі яке діло? Ти своє грай, а я хочу догодить публиці, котра любє співи і гопак,—гопак і співи. Он чув, Лука Карпович казав, що у нього тай у кожного є своєї драми доволі.

Бездом. Ха, ха, ха! Своя драма! У Луки твого драма? Знаєш, яка у нього драма? Жінка дала йому по морді тричі черевиком за те, щоб не пропивав грошей і не таскався з чужими жінками.

Віник. То не наше діло. Треба догодить публиці, а вона нам оддячитьь.

Безд. Ти ж п'єсу калічиш.

Віник. Нічого: для каліки принєсуть гроші на ліки. Ти думаєш публіка що небудь розуміє? Ха? ха, ха! Я „Наталку“ без Наталки ставив і ніхто не замітив. Публіку треба повеселить—у неї своєї драми доволі, а яка та драма, нам діла нема. Чи чоловік жінці тарілку борщу на голову вилив, чи жінка була черевиком по морді чоловіка... Наплювать! Ми повинні їй показать чорта в ступі. Думаєш на бібліотеці багато заробиш? Ов-ва! Подивись, де більше людей—у бібліотеці, чи в шантані... Яке тобі діло?! Ти грай своє і баста. Все одно будеш гвозді рвать. Я тобі двадцять цвяшків приб'ю на авансцені.

Бездом. Ні, Іван Олексієвич. Бездомний голий як бубон. але він скоріще здохне з голоду, ніж візьме участь в такій виставі. Боже мій, куди я попав... Кругом шантрапа!

ЯВА XII. О л е н а С т е п.

О л е н а. Хто шантрапа? Ти шантрапа!

Бездом. Ні, я артист, я знаменитий артист, а ви шантрапа, що за гроші готові поступитись усим. Ви розбійники, злочинці мистецтва. Ви псуєте смак публіки. Через вас який небудь землячок паперомаз, співробітник старої беззубої гетери з Кароваєвської вулиці,

пише, що у нас тільки і є, що гопак і співи, співи і гопак. Боже мій, куди ж я попав.

О л е н а Сам ти стара гитара та ще й без струн! Чого ламаєшся, як свиня на мотузці. Подумаєш, цяця! Сапожник із іностранців, Максим Вернигора, заговорив про чисте іскусство!..

Б е з д о м. Я артист, і не позволю псувати п'єсі! Треба з поважанням відноситись до письменників!

О л е н а. Ну, як будеш мати свою трупу, тоді роби по своєму, може скоріше з голоду здохнеш; а тепер не мороч голови. Не хочеш грати — плювати: я сама заграю Тараса ще краще від тебе.

Б е з д о м н. Заграєш, як заїць на бандурі...

О л е н а. Та що ти, сто чортів твоєму батькові, твоїй матері, тітці і дядькові.

В і н и к. Оленко, кинь.

Б е з д о м. Боже, куди я попав!..

О л е н. *(вч. тупа)*. Та я тобі твою юхтову морду зверну на бік! А щоб тобі анахтема після смерті у лівій ноздрі чотирі роки керченською осиледкою смерділо Мерзавець! Союз Подборович. Я тебе навчу, як поводитись з інтелігентною жінчиною!

Б е з д о м. Сили небесні, піддержіть мене! *(Хапаєть ся за голову і сідає в драматичній позі)*.

В і н и к. *(Бере Олену під руку і одводить)*

ни бік). Годі, Оленко, не розтроюй себе. Бач як збентежилась... Ти така ніжна жінщина, ще заслабнеш. Годі, серденько! А що-ж ти умовилась з Лукою?

О л е н а. А вже-ж! Тільки ти не втручайся, ми самі поїдемо вечерять.

Віник (*суворо*). Оленко! Ти пам'ятай, що я ревнивий.. Не забула, що було, як ти їздила з ним на хутір і там пропадала три дні! Тільки-ж він тобі не купе брильянтових сережок. (*та хоче щось сказати*). Ну, ну, доволі! Прошу пам'ятать, що я ревнивий!

О л е н. Він хоче обідать зо мною можна?

Віник. У-у... не люблю я цього: ти там веселишся, а я мучусь, ревную.. Заїдеш з ним у магазина: нехай купе мені срібного порт-сігара, та гляди не засижуйся.

О л е н. Так я-ж їду. (*Цілує його, іде*).

Б е з д о м. Прошудать мені росчот: я не можу zostаватись при таких умовах.

Віник. Росчот у кінці сезону; що-ж то всякий має право кидать мене коли йому забажається?!

Б е з д о м. Ну, подавись ти моїми грошима, Шантрапа! (*Іде*).

Жук. Іване Олексієвичу! Краще зостаньтесь, бо грошенят у вас нема, то прийдеться екстренно по шпалам з дерев'яним кондуктором! Хі, хі, хі!

(Бездомний хоче щось одповісти, і вертиться).

Віник. Іване Олексієвичу, не спіши, куди-ж ти без грошей, що-ж ти, при своїй гордості, та руку протягнеш до благодітелів? А там же дома жінка, діти, їм-же, бідолашнім, треба щось їсти. Який же ти батько, коли заставляєш їх пухнуть з голоду?

Бездом. *(стоїть у глибині кону. Здіймає шапку і трагічно поведе рукою, починаючи від тімені, аж до підбородка).* Яке я мав право женитись! О, бідна моя Леся!.. Голубко чистая моя. Я обіщав тобі гніздечко тихе звить. *(З кожною фразою іде ближче до авансцени).* У-у-у *(б'є себе по голові).*

Віник. От бачиш!—Хочеш дам авансу, вишлеш жінці. Заспокойся. Що-ж, братухо, ти актьор хороший, а все-ж таки шантрапа!

Бездом. Хто, я шантрапа?! Іван Олексієвич артист, а ти шантрапа. Куди я попав? Скільки-ж ти даси авансу?

Віник. А скільки тобі треба?

Бездом. Пятнадцять рублів: десять пошлю Лесі, собі зоставлю 5.

Віник. Так би й казав, а лаятись нічого і ламатись нічого. У кого гроші є, той може ламатись, а в тебе в одному кармані блоха на аркані... Ти актьор хороший, *(дає гроші, той бере)* а все-ж таки шантрапа.

Бездом. *(з сльозою).* Ні, ні, я не шантрапа!

(Береться знов тралічно, як перше, за голову)

Гроші... у його гроші, а у мене, у великого артиста нема. *(Куда гроші)*. І не треба! Подавись ти своїми грішми... У-у-у!

Віник. *(підніма гроші і хоче ховать)*. Коли ми не в лад, то можна й назад.

Бездом. Стривай, куди-ж ти береш гроші.

Віник. Ти-ж не хочеш брать. Ну, нехай діти пухнуть з голоду, за те-ж ти видёржиш характер!

Бездом. О! Іван Олексієвич має характер. Я... У-у-у! Давай сюди гроші.

Віник. Отак-би й давно, а то ламаєшся і на пошту не поспієш. А Олеся жде.

Бездом. *(бере гроші)*. Олеся, бідна Прости. Олесечко... Це все за для тебе, ради си-на... У-а, я шантрапа!

Віник Так, Іване Олексієвичу, сьогодні Тараса 16-м номером? Га?

Бездом. О, я покажу публиці, що Іван Олексієвич Бездомний великий талант. Я затоплю театр сльозами.

Жук. Іване Олексієвичу, не треба: сирость заведеться.

Бездом. Шут! Хіба ти розумієш, що тут робиться? *(б'є себе в груди)* Ти скалозуб з душею жаби, що в сирості сидить темничній, а я широка душа... я тут виношу страду всього світа... я

Жук. Шантрапа.

Бездом. Так, я шантрапа, але по нещастю! така моя доля, а ти шантрапа по своїй удачі. Ти таке щось гненне, таке мизерне і мілке, що мітла, якою гонять, тобі подібні з кону, пройшла мимо, тебе не зачепивши,— і ти зостався... ну, та всякий артист має свою публіку. (*нішов*).

За кулісами крик, по якій хвилині вибіга Зірка розсатлана, слідкою за нею жінка Капельмейстера виводє чоловіка за чуба, по-зад їх іде Миша.

ЯВА XIII. Зірка, потім Чижик, Ціпа і
Миша.

Ціпа. Я тобі покажу, як мнять ханьки за другими. (*До Зірки*). А ти у мене заспіваєш... я твою морду обіллю сірною кислотою.

Зірка. Тату, проженіть цю божевільну.

Ціпа. Божевільна?! Я тобі обірву всі патлі; я тобі покажу, як одбивать у мене чоловіка!

Чижик. Ціпка, ша! Ну що ти із комедії драму робиш?

Бараб. Мадам Капельмейстерша, заспокойтесь. Ну, што-ж, разлі єму не можна репетувать?

Ціпа. Репетувать? Уй, він репетував. Мишка, ти бачив, що тато робив, ти дивився у щілинку. що ти бачив?

Мишка (*підніма голову, мов припадус*).

Дітал!

Ці п а. Ви чули. А? Він робив дітал!

Віник (до Мишки). А що-ж воно таке дітал? Ну, розкажи.

Мишка. Я не знаю, як воно інакше зветься, а тільки Барабанщик казав, що це дітал...

Віник. Що воно за дітал ти, Бабецький?..

Бараб. Дітал? Це такий длінний пояс як у Міроволький, коли він грає кум Мирошник; або, як хто з'їсть на сцені 40 вареників.

Ці п а. Ну, то я нічого не розумію...

Віник. Не розумієш, то не піднімай гвалту; бо, як не побоюєш Бога, то я тобі підніму плахиття, та зав'яжу його гудзом на голові і випхну на вулицю! Ідіть під три чорти, Не піднімайте шкандалю в інтелігентній трупі! Геть!

Ці п а (до Мишки). Ну, ферштейсте епес?

Мишка. Йо; ужість як трудно бути капельмейстром (пішли).

(З Зюнею починається істерика).

Віник. Ну, от: тепер це, стерво, почина!

Зюня падає непритомна. Кілько чоловік підбіга, щоб підвезти її.

Віник. Не руште, нехай лежить. Полежить, полежить і сама встане. Не велика пані. А то привикне, що з нею цяцькаються і

почне дома ці представлення. Хто там з нею буде возитись?

З ю н я (*встає*). Мерзавці! От уже правда, що шантрапа. Ніякої делікатності: піднять не можуть, а з долівки дме. Свині! (*Пішли*).
В і н и к. Ванька! (*Жук підбіга*). Ну, що, як новички: підтягнув їх хоч трохи на жостах?

Ж у к. Трохи підтягнув.

В і н и к. Ну, співака, як тебе? Яворенко, здається? Іди, но. сюди. Попробуй, як воно вийде тепера. Співай перший і останній куплет. Перший так, не прикладаючи серця,— спокійно, а коли почнеш останній — перенесись у стан Петра! Розумієш, він собі уявля, що буде, як він прийде, а Наталки не застане. Так ти у останньому— „ой, як я прийду“ це „ой“ ти потягни верстов на 25 з запалом. (*До дірижора*). Ну, давайте.

Яворенко знову почина: „Сонце низенько“ Співаючи перший куплет, він махає після кожної фрази то лівою, то правою рукою, якимось безнадійно.

В і н и к. Тепер краще; так, так.

За другим куплетом Яворенко бере довгий фінал на „о-о-ох!“ Захоплюється цим, ставить свою руку, як на контрабасі і почина, як перше, водить руками.

В і н и к (*кричить*). Руки, руки!

Завіса тихо пада.

Ціна 20 коп.